

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Toch zeggen de startblokken niet alles

De schrijver van de brief aan de Hebreëen vergelijkt het leven van Gods kinderen met een wedloop.

Hij vertelt van wat ons hinderen kan.

Hij vertelt ook van het volk op de tribune.

„Daarom dan laten ook wij, nu wij zulk een grote wolk van getuigen rondom ons hebben, afleggen alle last en de zonde, die ons zo licht in de weg staat en met volharding de wedloop lopen, die vóór ons ligt.“

Afleggen alle last en de wedloop lopen onder het oog van vele kijkers.

Wie nu iets van deze wedloopspport weet, zal óók weten hoe belangrijk bij zulke zaken de **START** is.

Een goede start is daar het halve werk.

Een goede start. Daarvan lezen we in Genesis 12.

Eigenlijk kunnen we zeggen, dat dit gedeelte ons beschrijft de start van Abrams leven.

Hier begint zijn toch door de wereld- en door de Bijbel.

Een zware wedloop wacht hem.

Wanneer we dit alles zo lezen komt de vraag bij ons op: „Hoe kan dat toch goed gaan?“

Het lijkt wel of ook Mozes die vraag heeft gevoeld.

Of hij in ieder geval deze vraag bij zijn lezers heeft vermoed. Hoe kan dat goed gaan?

„Ga uit uw maagschap, ga uit uw land“. Dat wil zeggen in die oude dagen: Laat elke veiligheid los. Laat alles los wat op deze aarde nog enige garantie geven kan.

Hoe kan dat goed gaan?

Dan wijst Genesis ons op de **START**.

De **HEERE** zeide tot Abram.

Wanneer we nu weer even bedenken, dat Genesis allereerst werd geschreven voor Israël, voor het volk dat zo pas nog de Heere had meegemaakt, aan den lijve ondervonden kunnen we zeggen, in de verlossing uit Egypte - dan kunnen we er iets van verstaan, dat bij dit woord als het ware een zucht van verlichting aan de lezer of hoorder ontsnapt.

Ga uit je land . . . laat alles los.

Hoe kan het goed gaan?

De spanning nijpt.

De **HEERE** zeide - toen ging Abram.

Dat is de start en de spanning breekt in een zucht van verlichting.

Met **ZO'N** start **KAN** het immers alleen maar **GOED** gaan!?

Met zo'n start kan het alleen maar **góed** gaan. Een vrome conclusie.

Helaas ook een te haastige!

Abrams' startblokken lagen goed.

Beter kon het niet.

De Heere had ze Zelf gelegd, in Zijn bevel.

En toch? . . . toch liep het mis!

In het tiende vers al.

Abram gaat naar Egypte en het loopt finaal verkeerd af.

Of U moet het al een goede afloop vinden dat Abram en Sara er het leven afbrengen.

Wanneer U niet verder kijkt, dan is het inderdaad goed afgelopen.

Maar dan hebben we nog weinig gezien van het leven van een kind van God.

Abram brengt er het leven af. Het leven blijft „heel“ maar wat hem het „Leven“ geven moet is kapot. . . . de band met zijn God van Abrams kant.

Daar in Egypte wordt het duidelijk: de startblokken zeggen niet alles. Blijkbaar kun je goed starten.

Blijkbaar kun je starten met de **HEER** en toch . . . doodlopen in Egypte.

Hoe kan het dán goed gaan?

Daarop geeft heel dit gedeelte ons prachtig antwoord als we maar geduld hebben verder te lezen dan de start alleen.

Abram start met de **HEERE**.

Dat is onomstotelijk waar en onomstotelijk goed. Wonderlijk goed.

Dan komt Abram in Kanaän. We lezen het 6e vers.

Wat gaat Abram daar doen zo gauw het maar mogelijk is? Zo gauw de Heere het mogelijk maakt?

We lezen vers 7: „Toen bouwde hij daar een **ALTAAR** voor de **HEERE**. . . .“

Zo komt Abram Kanaän binnen.

Zo trekt hij Kanaän door.

Vers 8. Bethel tegen het westen en Ai tegen het Oosten en hij bouwde daar een **ALTAAR**.

We kunnen zeggen van altaar tot altaar gaat Abram voort.

Van geloof tot geloof.

Over het altaar heen kijkend uit de oude bedeling naar de nieuwe kunnen we zeggen van het Kruis naar het Kruis, van Christus tot Christus. Zo gaat Abram voort.

Abram gaat naar Egypte!

Ja, was **DAT** maar waar!

Dat is hem heus niet verboden. Hij moet immers zorgen voor huisgezin en voor vee.

Maar het eerste wat hij in Egypte doet. . . . de schrijver legt er grote nadruk op. . . . „toen hij op het punt stond Egypte binnen te trekken“. . . . het eerste wat Abram in Egypte doet?

We zullen niet praten over noodleugen of geen noodleugen.

Dat zijn spitsvondige onderscheidingen.

We zullen zien wat Abram **NIET** doet. Daar gaat het hier om.

Daar aan de ingang van Egypte vinden we van Abram **GEEN ALTAAR**

GEEN ALTAAR - en **DAAR** loopt het stuk.

De Heere redt Abrams' lijf.

Maar dat is lang niet alles.

De **HEERE** doet meer.

Abram wordt terug gebracht.

Waarheen?

Dat is heel wonderlijk hier.

Leest U maar even met mij hoofdstuk 13 vers 4.

Terug naar Bethel en Ai.

Is dat zo wonderlijk? De schrijver laat ons, heel nauwkeurig, méér zien.

Er staat met zo veel woorden bij. . . . „de plaats waar zijn tent **EERST** had gestaan de plaats van het **ALTAAR**, dat hij daar vroeger gemaakt had“.

Abram moet terug naar de startblokken, naar het laatste altaar van de reeks.

De Heere maakt met hem een **nieuw** begin. Een begin bij het **OUDE ALTAAR**.

Dan zien we Abram weer gaan.

Van altaar naar altaar.

Dan duikt in Abrams' leven het **ALTAAR** weer op. Nu om er te blijven.

Even tekent Genesis ons dan een ander leven. Wéér een leven zonder **ALTAAR** het leven van **LOT**. Leest U de verzen 10 tot 13

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF
Ds. G. VISEE

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Breda
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw“:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

maar. **EN** . . . ook **DAT** leven loopt stuk! Loopt dood voor het Verbond!

Maar Abram zien we in vers 18 weer een **ALTAAR** bouwen.

Startblokken zeggen niet alles. Dat is, wat dit gedeelte ons leert.

Ze kunnen goed liggen.

Een start met de **HEERE**. Ook in ons eigen leven.

Bijv. in de kerk een start met de **HEERE** - mag ik het even heel concreet zeggen. . . . in 1944 toch!

Maar **DAAR** ligt bij de wedloop toch de garantie **NIET**.

Een goede start kan doodlopen. Doodlopen in Egypte.

Doodlopen in deze vraag: Abram waar is het **ALTAAR**?

In deze vraag: Zijn er van '44 tot '64 **ALTAREN** geweest? Was het een „altaar-reeks?“ Zijn we **VAN ALTAAR TOT ALTAAR** gegaan?

Of beter misschien: Ben **IK** gegaan van altaar tot altaar?

Want een vraag van God aan de kinderen van Zijn verbond komt op ieder kind daarvan toch strikt persoonlijk af. Op U af!

Dat is de **ernst** van deze dagen.

Dat is de **troost** van heel ons leven.

Van heel de wedloop, die vóór ons ligt.

Wat kan het „tobben“ zijn. Er komt nog vlees en wereld bij.

En de duivel. We onderschatten hem nog altijd.

Maar. . . . we **MOGEN** gaan van altaar tot **ALTAAR**.

Dank zij de **HEERE**, Die **HET ALTAAR** gaf! Zo beslist tenslotte niet de vraag: **WAS** er een **START** met de **HEERE**?

Maar: **IS** er een **GAAN** met de **HEER**?

Alleen zúlk gaan kan niet mis-gaan!

„Zichtbare” en „onzichtbare” kerk volgens Calvijn

II

In ons vorige artikel hebben we kort weergegeven wat Calvijn heeft verstaan onder de „onzichtbare” kerk. Door hem ook wel de „verborgen” of „onzichtbare” kerk genoemd.

Nu willen we, weer zeer summier, aanduiden wat hij bedoelde wanneer hij over de „zichtbare” of „uiterlijke” kerk sprak.

In het begin van zijn optreden zag Calvijn in de kerk vooral een „onzichtbare” grootheid. Hij beschouwde de kerk dus in de eerste plaats als een „onzichtbare” gemeenschap.

In zijn eerste Institutie, die van 1536, tekent hij de kerk vooral zo. Hij zegt daarin van de kerk dat zij is het éne volk van God, waarvan Christus onze Heer, de Leider, de Vorst en als het Hoofd van een lichaam is. Die kerk is het volk der uitverkorenen, de societas van alle heiligen, het mystieke lichaam van Christus. Verspreid over heel de wereld en zich uitstrekkend door alle tijden, betracht en bewaart zij, saamgebonden door de éne leer van Christus en de éne God, de enigheid des geloofs en de broederlijke eendracht. Door Gods goedheid zijn de leden der kerk vóór de grondlegging der wereld uitverkoren om allen in het Koninkrijk vergaderd te worden¹⁾.

Men hoort het: van het zichtbare aan de kerk, de georganiseerde prediking des Woords de bediening der sacramenten, de arbeid der ambtsdragers, kortom, van het institutaire aspect der kerk wordt hier nauwelijks gerept. De kerk wordt hier vooral gezien onder het aspect der verkiezing en als mystiek lichaam van Christus.

In de loop der jaren — alle Calvijn-kenners zijn het daarover eens — werd Calvijns aandacht steeds meer gespist op de „zichtbare” kerk en nam deze in zijn uiteenzettingen dan ook een steeds grotere plaats in.

Verschillende omstandigheden werkten daartoe mee.

Vooreerst de invloed welke Butzer, de grote Straatsburger reformator, in dit opzicht op Calvijn uitoefende.

Vervolgens drong Calvijns steeds in omvang toenemende praktische kerkelijke activiteit hem ertoe zich speciaal met de „zichtbare” zijde van het kerkelijke leven bezig te houden en daaromtrent zijn gedachten te formuleren en te publiceren.

En eindelijk, maar niet in de laatste plaats, voltrok zich deze wending in Calvijns kerkbeschouwing omdat hij bij de spiritualisten van zijn dagen, en dan vooral bij de dopersen, de funeste gevolgen leerde kennen van 't dwepen met een „onzichtbare” kerk, terwijl men de „zichtbare” verachtte²⁾.

Als gevolg van dit alles zien we dat Calvijn voortdurend duidelijker ging zien welke de grote betekenis is van de geregelde prediking des Woords en de bediening der sacramenten, van het functioneren van de ambten en het leven naar een kerkorde. Of, anders gezegd: welke de waarde was van de zichtbare, geïnstitueerde kerk.

In zijn laatste Institutie overtreft wat Calvijn over de zichtbare kerk schrijft in omvang zeer ver dat wat hij over de onzichtbare kerk opmerkt.

* * *

De zichtbare kerk, zo leert Calvijn, is de kerk, de éne en ondeelbare kerk, zoals ze in deze bedeling, in onze tijd verschijnt, openbaar, zichtbaar wordt. Vóór alles in de prediking des Woords en de bediening der sacramenten. Maar tegelijk ook in allerlei andere kerkelijke instellingen en handelingen. En uiteraard ook in het belijden en leven der kerkleden.

Onder die zichtbare kerk verstaat de Schrift naar Calvijns overtuiging, de ganse menigte der mensen, die, over de ganse aarde verspreid, belijdt, dat zij één God en Christus dient, door de doop in het verbond met God wordt ingelijfd, door de deelneming aan het Avondmaal haar eenheid in de ware leer en liefde betuigt, eenstemmigheid heeft in het woord des Heren, en tot de prediking daarvan

de dienst onderhoudt die door Christus ingesteld is.

Met deze zichtbare kerk is het nu zo gesteld, dat daarin met de gelovigen zeer veel huichelaars, die van Christus niets hebben dan de naam en de uiterlijke schijn, vermengd zijn. En niet minder zeer veel eergierigen, hebzuchtigen afgunstigen, kwaadsprekers, sommigen van onrein leven, die een tijdlang verdragen worden, óf, omdat ze niet door een wettig oordeel kunnen overtuigd worden, óf omdat niet altijd een behoorlijke gestrengheid van tucht heerst³⁾.

Terwijl enerzijds vele ongelovigen in de gemeenschap der zichtbare kerk leven, bevinden zich anderzijds vele gelovigen daarbuiten. Calvijn gaat ten volle accoord met Augustinus' bekende uitspraak, dat er maar Gods verborgen praedestinatie zeer veel schapen buiten en zeer veel wolven binnen de kerk zijn⁴⁾.

Deze empirische, waarneembare, zichtbare, predikende kerk is, hoe „zichtbaar” ze ook moge zijn, uiteindelijk toch ook weer geheel en al een **zaak des geloofs**.

Zonder twijfel kan het Woord Gods als het gepredikt wordt door iedereen worden gehoord en kunnen de sacramenten als ze bediend worden door iedereen worden gezien. En zo is er nog meer aan de kerk te „zien”. Maar als Woord Gods en als sacramenten van **Jesus Christus** kunnen deze toch alleen door het geloof echt worden gekend. En evenzo staat het met alles wat van die zichtbare, uiterlijke kerk en haar leven onder de mensen zichtbaar wordt. Een die „buiten staat” ziet in dat alles niets anders, kan in dat alles niets anders zien dan een aantal religieuze gebruiken, handelingen, instellingen van mensen.

Of anders gezegd, alleen door het geloof kan de reële aanwezigheid van Christus in een hier of daar samenkomende vergadering, een concreet plaats vindende prediking en sacramentsbediening worden gekend. Alleen waar de Zoon Gods, de verheerlijkte Christus door het geloof als aanwezig wordt gekend, kan ook een bepaalde zich als kerk aandienende, gemeenschap, vergadering als kerk van Christus worden gekend en erkend. Het zichtbaar zijn van de uiterlijke kerk sluit dus allerminst uit, dat ze ook en zelfs vóór alles een voorwerp des geloofs is. Dat wil zeggen, dat ze alleen door het geloof werkelijk als **kerk van Christus** kan worden gekend⁵⁾.

* * *

Een enkel maal typeert Calvijn, sprekend over de onzichtbare en de zichtbare kerk, de eerste als de **ware** kerk, terwijl hij de laatste omschrijft als een kerk die alleen maar de **naam** heeft kerk te zijn.

Calvijn doet dat, als hij spreekt over het volk, de kerk Gods, wanneer daarin goddelozen en hypocrieten de overhand hebben. En dan zulke die grote godsdienstigheid demonstrenen, er zich op beroemen lid van Gods kerk te zijn, pronken met hun door God tot zijn volk uitverkoren zijn en er in feite bij leven, dat God, krachtens het verbond dat Hij met zijn volk oprichtte, onlosmakelijk aan dat volk is verbonden en zonder meer verplicht is het te helpen en te redden. Het zijn de lieden, wier geestesgesteldheid vertolkt wordt door de snoevende woorden: des HEREN tempel, des HEREN tempel zijn dezen! En die ervan verzekerd zijn dat hun geen kwaad, geen oordeel Gods kan overkomen.

Calvijn schrijft met het oog op een dergelijke situatie in de kerk Gods: Men moet onderscheid maken tussen de kinderen van Abraham, die alleen de naam daarvan hebben en de wettige kinderen; tussen de uiterlijke kerk en de verborgene, welke de ware kerk is en die als zodanig voor God geldt. Het onderscheid tussen beide hangt alleen af van God en zijn loutere genade. Krachtens Gods genadige verkiezing onderscheidt God de uiterlijke kerk (welke niets anders van de kerk heeft dan alleen de naam) en de ware welke niet kan ondergaan, noch afvallen.

In veel Schriftplaatsen, aldus Calvijn, ontdekken we, dat de hypocrieten die bersten van trots, omdat zij de uiterlijke tekenen van de

kerk met de kinderen Gods gemeen hebben, verworpen worden. Daarom moeten wij het voorbehoud — dat namelijk alleen de uitverkorenen in de kerk gered worden — goed opmerken, opdat we weten, dat de uiterlijke schijn waardeloos is en dat, al hebben we ook duizend maal een plaats in de kerk, dit ons tot geen enkel voordeel is als we niet in waarheid Gods volk zijn⁶⁾.

Het spreekt van zelf, dat Calvijn als hij de onzichtbare kerk op deze wijze als ware kerk tegenover de zichtbare als alleen maar kerk-in-naam plaatst, er geen moment aan denkt de waarde van de zichtbare kerk, zoals God die op de wereld heeft verordend, te verkleinen. Dat is uit zijn werken wel duidelijk. Hij noemt de zichtbare kerk zelfs de moeder der gelovigen. En hij verzekert dat God alleen van hen de Vader wil zijn van wie deze kerk de moeder is.

Neen, in uiteenzettingen als de hier genoemde gaat 't hem vooral om het pastoraal vermaan, dat het in de kerk vóór alles, ja, in feite alléén aankomt op de vreze des HEREN, op het ware geloof, op het ingelijfd zijn in het lichaam van Christus, dus op het waarlijk behoren tot de kerk Gods. Als dit alles wordt gemist heeft het lid der kerk zijn geen betekenis, ja, dient het alleen tot verharding en tot verzwaring van het oordeel.

Het gaat Calvijn in stukken als het geciteerde ook hierom, dat men er oog voor moet hebben, dat het mogelijk, ja, in zeer veel gevallen ook werkelijkheid is, dat men jarenlang als lid in de kerk zoals deze op aarde is en leeft opgenomen is, daarin misschien wel een belangrijke rol heeft gespeeld en toch buiten het volk der uitverkorenen, het mystieke lichaam van Christus staat.

En het gaat hem in uitspraken als de genoemde er ook en bovenal om er op te wijzen, dat een concrete kerkelijke gemeenschap, waarin wat de godsdienstige activiteit, de organisatie, het institutaire betreft alles nog geheel in orde schijnt te zijn, toch in feite van God afgefallen kan zijn en Diens oordeel tegemoet gaat.

Zoals bekend is hanteert Calvijn de term ware kerk ook in verband met de zichtbare kerk. Maar op bovenstaande wijze doet hij het toch ook. Bij Calvijn waren de verschillende termen en de daardoor aangeduide begrippen nog levend, ze waren nog niet als in de latere scholastieke orthodoxie verstijfd en gestold. C.V.

¹⁾ Opera Calvini I, 72/73; V, 39.

Calvijn rekent ook de engelen tot de kerk! Quis ergo neget tam angelos quam homines in firmum ordinem Christi gratia fuisse redactos? Homines enim perditii erant, Angeli vero non erant extra periculum. Utrosque igitur Christus in corpus suum coadunando Deo patri coniunxit, ut vera harmonia in coelo et terra constaret. Dit schrijft Calvijn bij Eph. 1 : 10, vgl. wat hij opmerkt bij Zach. 1 : 12; Inst. III. 22. 6.

²⁾ Bohatec, a.w., S 288, verklaart dat het vaststaat, „dass Calvin seit 1539 eine entschiedene Wendung von der unsichtbaren Wesenskirche zur sichtbaren Kirchengemeinschaft nimmt” Krusche, a.w., S 302 schrijft: „Dass Calvin in zunehmendem Masse die sichtbare Kirche betonte, ist eine anerkannte Tatsache.”

³⁾ Inst., IV. 1. 7.

⁴⁾ Institut., IV. 1. 8.

⁵⁾ Bohatec, a.w., S. 280: In der Lehre, dass die Erscheinung der Kirche, die ecclesia externa, Gegenstand des Glaubens ist stimmt Calvin mit Luther überein. Idem. S 287/8: Zwar sind Wort und Sacramente, weil sinnlich wahrnehmbar, als solche zunächst grundlegendes Zeichen der sichtbaren Kirche. Die Zeichen sind aber gleichzeitig Hinweise auf das vorhandensein der unsichtbaren Kirche Gottes innerhalb der äusseren Gennossenschaft (Bohatec verwijst hier naar Institut., IV. 1. 9 en IV. 1. 16). Diese Tatsache berechtigt uns, auch die sichtbare Kirche als Objekt des Glaubens im Sinne des apostolischen Symbols zu betrachten. Werner Krusche verklaart — a.w. S. 314: Für Calvin ist sowohl die sichtbare wie die unsichtbare Kirche Gegenstand des Glaubens. Krusche verwijst daarbij naar Institut. V, 2. 5 en Cat. Gen. Qu. 100).

⁶⁾ **Kommentaar op Daniël 12** : 1. Hic ergo distinguit inter titulares filios Abrahæ, et inter legitimos, inter externam ecclesiam, et arcanam quæ vera est ecclesia, et quæ censatur coram Deo... solus Deus gratuita electione discernat externam ecclesiam (quæ nihil habet præter titulum) a vera ecclesia quæ perire vel excidere non potest... sciamus nullius momenti externam pompam, atque ut millies occupemus locum in ecclesia, hoc tamen nihil prodesse, nisi vere simus populus Dei...

Als tot niet schijnt gekomen (China)

(III)

Het rode China

De gevolgen van de machtsovername door de communisten in China is voor de Verenigde Staten van Amerika een van de grootste tragedies geweest die het land heeft doorgemaakt, aldus Harold H. Martinson in zijn in 1956 verschenen boek: „De rode Draak over China”. Amerika stond langer dan een eeuw in vriendschappelijke betrekking tot het grote China.

Vooraf door zijn open-deur politiek waarmee het China hielp zich te verdedigen tegen infiltraties van andere landen. En door zijn hulp tegen tijdelijke en locale hongersnoden en overstromingsellende. Ook door de offerende diensten van duizenden Amerikaanse zendelingen. Dit is allemaal veranderd na de rode overheersing in China. Martinson zegt, wij hebben toegelaten dat Rusland met zijn vijfde kolonne van chinese communisten de macht in handen kreeg. „Wij hebben toegelaten dat meer dan vijftig miljoen hulpeloze burgers, inclusief onze beste vrienden, dappere lieden, die de vrijheid boven hun eigen leven stelden, zijn afgeslacht door een godloos regiem dat absolute heerschappij over lichaam en geest opeist. Nu de oude generatie voorbijgaat, zien we een nieuwe generatie die niets weet van vrijheid. Die gedruild is in haat tegen Amerika. We hebben nu een generatie van lieden die als robots getraind zijn voor de verovering van het Verre Oosten en uiteindelijk voor de verovering van de wereld.

Zending Dodd heeft in één opzicht een andere mening dan Martinson. Dodd gelooft niet dat de grote meerderheid van het chinese volk door de methoden van hersenspoeling er toe gebracht is het rode regiem en de haat tegen Amerika van harte te accepteren. Het is Dodd's stellige overtuiging dat het chinese volk in zijn geheel het meest verbitterd anti-communistische volk van de wereld is. Hij stemt toe dat miljoenen, met name onder de jongeren, een hersenspoeling ondergaan hebben. Dit is buiten kijf. Maar zo meent hij, de grote massa van het chinese volk heeft genoeg gezien van de uiterste onoprechtheid en wreedheid van de regerende oligarchie om te walgen van de hele zaak. Hij vertelt, dat hij op het vaste land van China vertoefde tot het eind van '48, tot vlak vóór de val van Shanghai. Rijk en arm was toen op de vlucht voor de rode opmars. Toen was het een gewoon gezegde dat elf van elke tien chinezen anti-communist waren. Hoe dat kon? Eén van die elf was nog niet geboren! Zelfs velen van de communistische soldaten waren teleurgesteld en gaven zich over aan de nationalist van Tsang Kai Tsjek als zij de kans hadden. Bij verschillende gelegenheden preekte Dodd voor duizenden van deze gelukkige krijgsgevangenen en hij ondervond van hun kant respect en zeer serieuze aandacht. Een veertien duizend soldaten hebben zich in die tijd overgegeven aan de nationalist en zijn in Formosa vorstelijk ontvangen. Dodd is van mening dat de chinezen niet uit overtuiging communisten zijn. Zij houden van hun huis en gezin. Zij zijn individualisten en zij houden er helemaal niet van geregeerd te worden. De grote meerderheid haat Amerika niet ofschoon zij zeer teleurgesteld zijn in de Amerikaanse regering, die hen aan hun lot overliet toen zij in handen van de communisten vielen.

In het Westen heeft de mening postgevat dat de grote revolutie waardoor het vaste land van China zich heeft losgerukt uit de vroegere republiek, gevolg zou zijn van een opstand van een vertrapt en verdrukte boerenstand en dat de leiders eigenlijk agrarische hervormers zijn, meer dan echte marxistische communisten. Dit wordt het publiek in het Westen voortdurend zo voorgehouden. Voornamelijk door socialistisch gezinde schrijvers en publicisten. Dodd zegt, dat de revolutie uitsluitend ondersteuning heeft gehad van een kleine minderheid uit de zogenaamde boerenstand, en dat de leiders geen agrarische hervormers waren. Hij noemt het een ernstige

fout te denken dat de communistische beweging in China een algemene boerenopstand is geweest hetzij spontaan, hetzij gedirigeerd.

Zijn motieven voor deze mening?

In de eerste plaats zegt hij was er in China niet een brede boerenbevolking in de zin van bezitloze horigen, die ondergeschikt waren aan grote landheren of grondbezitters, en die zonder eigen grond, toch gebonden waren aan de bodem waarop zij leefden en werkten. In het grootste deel van China bestond de meerderheid uit vrije landeigenaars, die hun eigen stukje land bewerkten hoe klein dat stukje soms ook mocht zijn. De meerderheid was arm maar hun omstandigheden waren zeer verschillend van die van de Europese horigen uit de middeleeuwen. Men dwaalt grotenlijks als men de chinese boerenstand daarmee vergelijkt. Als men laag schat zal men stellig komen tot 70 procent van de chinese boeren die land eigenaars waren. En meer dan de helft daarvan bewerkten uitsluitend hun eigen land. De resterende 30 procent bestond uit mensen die in loondienst waren en uit meer rijke landheren.

In de tweede plaats was het niet een opstand van de zogenaamde kleine boerenklasse.

Menigten van deze mensen vluchtten voor de communisten uit. Dit was zo toen Dodd op het eind van 1948 nog in China was en dat ging door toen hij al vertrokken was.

't Ging door toen de roden al in Shanghai waren. Het ging zelfs nog meer of minder door na de val van Shanghai in mei 1949.

Natuurlijk, zegt Dodd, werden vele arme landbegerige lieden lekker gemaakt met de belofte van vrije landverdeling, een belofte die de communisten spoedig annuleerden door al het land te confisceren en de regering eigenaar van de gehele bodem te maken. Zij die vrijwillig zich aansloten bij de communistische beweging vormden een vergelijkenderwijs kleine minderheid van deze klasse.

Hunter

Dodd beroept zich tot ondersteuning van deze zijn mening op Edward Hunter, die in Hankow uitgever van een krant is geweest, en die volgens Dodd de chinese aangelegenheden nauwgezet heeft bestudeerd. Hunter heeft in zijn boek dat verschenen is onder de titel: „Zwart boek over Rood China”, aangegeven hoe het chinese volk bedrogen is. In het hoofdstuk over de „Nieuwe Slaven” toont Hunter aan dat de boeren in China door het rode regiem zijn gebracht tot de status van slaven van een nieuwe klasse van feodale heren. Hij stelt het zo dat de boeren, die het grootste deel van de chinese bevolking uitmaken, meer uitgebuit worden in China dan de slaven of lijfeigenen in het Tsaristisch Rusland dat ooit zijn geweest. De belofte die aan de chinese boeren gegeven is in het begin van het rode bewind, dat namelijk elke chinese familie die de grond bewerkte, een eigen stuk land zou krijgen, is een ellendige leugen gebleken. Hunter zegt, dat in China de communistische beweging de steun gekregen heeft van, zacht gezegd de **neutraliteit** van het landvolk. Dodd is het daar helemaal mee eens. Deze **neutraliteit** is bovendien afgedwongen door de vrees voor de konsequenties van openlijke oppositie.

De communisten zijn in geen geval de welwillende agrarische hervormers als hoedanig zij zichzelf hebben aangediend in de chinese en in de wereldpers. De klein stukjes land die aan de boeren gegeven werden in de tijd toen de communisten juist aan de macht gekomen waren, zijn deze later weer ontnomen. De chinese boerenstand voelt zich samen met alle arbeiders in het hele land bij de neus genomen. Ze voelen zich volgens Hunter „tanden aan het grote wiel van de slaven-arbeiders-machinerie”. Landhervorming was een listig slagwoord uit het startprogramma van het communistisch bewind in China. In dit programma zat van de aanvang af opgenomen het voornemen de boeren weer van hun land te beroven zodra het communistisch bewind voet aan de grond zou hebben gekregen. En zo is het gegaan.

Het communistisch succes

Dit succes was niet het gevolg van een volksoverstand. Daar is geen sprake van geweest. Waarvan was het wel gevolg? Dodd zegt het slagen van de communisten in China is niet in de eerste plaats te wijten aan de corrupte toestanden in de nationalistische regering van Tsang Kai Sjek. Hij stemt toe, dat in deze regering corruptie was. En niet weinig ook. Maar hij stelt de vraag zou er wel één regering zonder corruptie zijn. Die van de Ver. Staten van Amerika stellig niet, zegt hij. Zou er wel één regering ergens denkbaar zijn die verkerend in omstandigheden als waarin de regering van Tsang toen verkeerde, geen corruptie onder haar ambtenaren zou zien. Financieel zat de nationalistische regering volkomen aan de grond tengevolge van een verschrikkelijke oorlog met Japan. De salarissen van de ambtenaren konden niet meer betaald worden. Gevolg dat de ambtenaren probeerden op de een of andere manier aan de kost te komen.

Hij is van mening dat de voornaamste verantwoordelijkheid voor het slagen van de communisten in China ligt bij de Amerikaanse regering van die tijd. In het verdrag van Yalta 1945 zijn aan de Russen belangrijke rechten gegeven inzake het chinese grondgebied. Rusland was daardoor in de gelegenheid zijn partijgenoten in China te voorzien van een overvloedige oorlogsuitrusting. Daardoor zijn de chinese communistische legers in staat gesteld het hele uitgebreide China te veroveren.

De Amerikaanse hulp aan de nationalistische regering van Tsang was zeer onvoldoende. Bovendien werd hulp voor deze onmetelijke taak afhankelijk gesteld van de voorwaarde een coalitieregering te vormen samen met de communisten. Dit laatste heeft Tsang geweigerd. Liever vechten met onvoldoende middelen, met de rug tegen de muur dan samengaan met dit stelsel, was Tsang's standpunt. Zo is hij vechtend tot het laatst, volkomen verdrongen van het vaste land van China. En zo kwam — zegt Dodd — bijna een kwart van de bevolking van de aarde onder een communistisch bewind.

Er is meer. Samen met de Amerikaanse regering van die tijd hebben kerkelijke leiders, ongelovige zendingsinstanties in Amerika en China, en Kerken er op gestaan een conciliante houding aan te nemen jegens de communistische marxistische principes en leer. Bovendien waren er in kerkelijke kring vrijzinnige lieden die uitgesproken pro-communistische sympathieën aan de dag legden. Deze allen dragen met elkaar een zeer grote verantwoordelijkheid voor de verschrikkelijke gang van zaken.

De vergiftigende invloed van sommige kerkelijke leiders, kerkelijke instanties en de Nationale Raad van Kerken in China heeft de communisten sterk geholpen in hun streven naar de absolute zeggenschap. Toen de communistische troepen Peking binnenrukten, toen heeft dr. T. C. Chao zijn bekend artikel geschreven voor Christian Century onder de titel: **Vreugdevolle dagen in China**. Dr. Chao was toen een vooraanstaande, leidende figuur in kerkelijke en universitaire kringen. Hij was rector van de Yenking Universiteit in die dagen. Later is hij één van de presidenten van de Wereldraad van Kerken geworden. Nog op het eind van de veertiger jaren, nog voor de val van Sjanghai durfde het officiële orgaan van de Chinese Nationale Christelijke Raad enthousiaste pro-communistische artikelen te publiceren. Dit blad droeg de voor ons wat vreemde naam: „Hemelse Wind”. Dodd zegt: Wat het publiceerde leek mij uit de aan de hemel tegenovergestelde richting te komen. Nog later hebben de vrijzinnige, modernistische kerken in China een belangrijk aandeel gehad in de wrede beschuldigingen en ontferming van dappere strijders voor het geloof dat eenmaal den heiligen is overgeleverd als Wang Ming Tao, over wie we in ons eerste artikel meedeelden, dat hij nog in gevangenschap vertoef en dat hij onlangs tot levenslange gevangenisstraf is veroordeeld.

J. Meester

Van oude scholen, schoolgebouwen en schoolmeesters

Het is ons, die al zo'n beetje gewend zijn geraakt aan schitterende schoolpaleizen, goed gesalarieerde onderwijzers, geperfectioneerde en overvloedige leermiddelen, eenvoudig niet meer mogelijk ons in te denken onder welke erbarmelijke omstandigheden de onderwijzers van de eerste christelijke scholen uit de vorige eeuw, en dan speciaal die der Afscheidenen, hebben gewerkt.

In Giessendam bracht men b.v. de nieuwe christelijke school onder in een afgedankt kerkgebouw.

Men hoeft niet veel fantasie te bezitten om zich voor te stellen hoe een dergelijk gebouw er uitzag! Reeds een jaar of tien later verklaarde de schoolopziener dat het beslist niet langer als schoolgebouw gebruikt mocht worden. Als zó iets in dié tijd in verband met een bijzondere school werd gezegd dan moest het wel heel erg zijn. Deze in een school omgetoverde kerk had twee lokalen in elk waarvan al gauw een zestig of zeventig kinderen gestouwd moesten worden.

En zo was het niet alleen in Giessendam.

In Franeker b.v. was de school ondergebracht in een oud bouwwerk, dat in de bloeitijd van de hogeschool aldaar als hospitium voor de Hongaarse studenten had gefungeerd. Daarna was het getransformeerd in een kerkgebouw voor de Lutherse gemeente. Omstreeks het midden van de vorige eeuw was het de behuizing voor de christelijke school geworden. Het was door een schot in twee afdelingen verdeeld. In één ervan stond de hoofdonderwijzer voor 240 kinderen! In 't andere worstelde een ondermeester met een kwekelingetje om 160 jongens en meisjes de eerste beginselen van wetenschap en wijsheid bij te brengen. Ze zaten opgepropt in dicht op elkaar geschoven acht à tien-persoonsbanken. Ook lange, aan de wanden bevestigde, banken zaten vol kinderen. Onder de 160 jongens en meisjes die het eerste lokaal vulden, waren gewoonlijk een 60 beginnelingen.

Workum bezat een school met één lokaal waarin 240 kinderen werden gestouwd. Onderwijs werd er gegeven door één hoofdonderwijzer, één jonge hulponderwijzer, één kwekeling van 16 en een dito van 14 jaar. Als er uit de bijbel werd verteld, geschiedde dat door drie man tegelijk! Ieder had een eigen groep „hoorders”. Het is een raadsel hoe zo iets mogelijk was.

In Wirdum stond een schoolgebouw met drie lokalen. Het middenschot tussen twee ervan was weggeschoven. Het eerste lokaal was het domein van een onderwijzer met de laagste klassen. In de beide andere werkte de hoofdonderwijzer met een kwekeling. Ze hadden gedrieën de zorg voor 170 jeugdige dorpelingen.

Broek op Langendijk mocht zich beroemen op een school met één lokaal, dat maar even zestien meter lang was. 140 leerlingen ontvingen daarin onderwijs van een hoofd- en een hulponderwijzer.

De bekende schoolman Hebly vertelde eens, dat hij in 't „land van Overmaze” als jong onderwijzer les had gegeven in een school, die ondergebracht was in een gebouw van drie lokalen, van elkaar afgescheiden door glazen deuren en met schuif- en zijdeuren. „Dat was zo wat naar de smaak des tijds. Echter was er geen gang met kapstokken, noch geschikte plaats voor zekere gelegenheden. Toegang tot de school verleenden twee portalen, waarnaast in zeer beperkte ruimte, wat wij nu W.C.'s

noemen, heel hygiënisch waren ingebouwd. Dat moest eenvoudig een Augiasstal worden, telkens weer. In de lokalen stonden donkere bruinrood geverfde banken, waarin 8, maar meestal 9 of 10 kinderen zaten. Soms werden in de lagere klassen nog lage bankjes geplaatst als behulpstel. Op die manier konden gemiddeld per lokaal ruim 120 leerlingen worden geborgen.”

In Mijnsheerenland diende een gewezen koetshuis, annex paardenstal, voor schoolgebouw. Daarin zaten zes klassen bij elkaar in één lokaal, dat gevoegelijk als hok kon worden getypeerd. Ventilatie was er niet in. Het licht viel van achter en van rechts naar binnen. Gangen waren er niet. Alleen een zielig klein portaalje waar de kleren aan enkele haken werden opgeladen. Kastruimte was er evenmin.

Een kamertje van de „meesterij”, die belendde aan de school en waartoe een wereldeur toegang verleende, deed dienst als magazijn van boeken en schoolbehoeften. De enige W.C. bevond zich in een hoek van het lokaal. Een deur met een klink gaf rechtstreeks toegang tot dat appartement. Het gevalletje had nog geen twee kubieke meter inhoud. Het hing voorts boven een sloot waarin het water niet stromend was.

Zo waren de scholen gehuisvest.

Ik noemde enkele voorbeelden. Ze zouden met zeer vele vermeerderd kunnen worden.

**

Voor de christelijke scholen zijn in de vorige eeuw geweldige offers gebracht.

Voor de Afscheidenen. Zij moesten immers in de eerste plaats voor het eigen kerkelijk leven zorgen, de verzorging der armen inclusief. En daarboven nog voor hun scholen. Van de overheid kregen ze geen cent. Ze waren bovendien voor het overgrote deel zeer eenvoudige, soms zelfs aan de rand van de armoede levende, lieden.

Toen in Giessendam 'n nieuwe school moest gebouwd worden offerde de arme gemeente een bedrag van f 3000.—. Dat is zoiets als momenteel één à anderhalve ton!

Het hoofd van de school uit die tijd vertelde jaren later met diepe vreugde over de offerbereidheid welke zich toen in de gemeente had geopenbaard.

De blijmoedigheid in het geven, zo schreef hij, was zeer groot. „De leden van de kerkeraad gingen in de gemeente en bij enkelen ook buiten haar rond en in een drietal weken was er reeds zulk een som bijeen, dat de bouwplannen konden worden opgemaakt. De Heere deed ons ook een geschikte plaats vinden, waar de nieuwe school kon worden gesticht en de opbrengst van de oude school was juist voldoende om de grond voor de nieuwe te betalen.

Wat was dat toen een heerlijke tijd. Met welk een blijdschap werd het geld bijeengebracht.

Op zekere dag was ook schrijver dezes met Ouderling Broere uitgegaan om enige personen te bezoeken. 't Ging hun goed die dag; ze konden over de uitkomst tevreden zijn. Op hun tocht kwamen zij ook voorbij een huisje, bewoond door een bejaarde boerenarbeider, die het volle dagloon niet meer kon maken; bovendien was zijn vrouw meestal ziekelijk, zodat de mensen slechts met moeite konden rondkomen. „Hier zullen we maar voorbijgaan” zei Broere, „die mensen hebben 't zelf wel nodig.”

We vervolgden onze weg en ontvingen nog flinke giften. Huiswaarts kerende kwa-

men mij weer de arbeiderswoning voorbij en nu zei Broere: „We zullen toch even gendag zeggen.”

Zo stapten we binnen. We werden vriendelijk ontvangen en spoedig was een kop koffie gereed.

„Ik weet al waar je om komt,” zei de vrouw.

„Neen”, antwoordde Broere, „we komen alleen maar eens zien hoe je het maakt.”

„Wat!” hernam het vrouwtje, „zou je dan mijn deur voorbij gegaan zijn; mag ik dan niets geven voor de nieuwe school?” Daarbij kwamen haar de tranen in de ogen.

Nu trok zij de lå open van een oud kastje en legde een rijksdaalder op tafel met de woorden: „Daar, dat heb ik er voor weggelegd.”

„Mens,” zei Broere, „je hebt het zelf wel nodig, je kunt het wezenlijk niet missen”.

„De Here heeft het er mij voor gegeven,” was haar antwoord, waardoor onze tegenspraak ontwapend was.

Maar o, die rijksdaalder! Wat was zij groot in ons oog! We hadden veel giften ontvangen, die tien maal zoveel bedroegen en meer; maar nu verstonden wij wat de Here Jezus zeide van het penninkske der weduwe. En dan die woorden: „**De Here heeft het er mij voor gegeven!**” Wat een diepe zin ligt er in die woorden. De Here geeft ons zoveel: dag op dag overlaadt Hij ons met Zijn weldaden. Maar Hij geeft 't ons om 't te gebruiken tot Zijn eer.”

Ja, dat was offeren!

**

En zo ging het niet alleen in Giessendam.

Er zou een dik boek te schrijven zijn over het ploeteren om het geld voor de armen christelijke scholen bijeen te brengen. Over de offers die daarvoor werden gebracht. Over de wonderlijke gebedsverhoringen waarmee de Here telkens weer zijn kinderen verraste.

Maar verreweg de zwaarste offers werden door de onderwijzers van die scholen gebracht!

De hoofdonderwijzer van Giessendam, een paar jaar lang de enige onderwijzer aan de school, had de volgende „salarisregeling”

Ik citeer letterlijk.

„De onderwijzer geniet alle voordelen (ja, zó staat het er), welke uit het gewoon of buitengewone onderwijs voortvloeien.

Wanneer echter de opbrengst geen vierhonderd gulden in het jaar belooft zal de Gemeente voor het tekort komende zorgen, bovendien ontvangt hij voor vuur en licht vijftig gulden in het jaar. Maar wanneer het bedrag der schoolgelden meer dan zeshonderd gulden in het jaar belooft zal deze bepaling vervallen en zal door de onderwijzer voor eigen rekening vuur en licht worden aangeschaft (ook voor de schoollokalen). Daarom zal de onderwijzer verplicht zijn, van de ontvangst van de schoolgelden verantwoording te doen.”

Voor dat „honorarium” moest de meester school houden. Op de dagschool van 9--12 en van 2--4 uur. En bovendien op een avondschool: 's winters van 6--8 en 's zomers van 5--7 uur.

Gelukkig — de meester had ook nog bijverdiensten!

De „schoolbehoeften” moesten namelijk door de leerlingen zelf worden betaald: En deze mocht de meester hun tegen een kleine winst leveren! Als hij aan de leerlingen wat verkocht dat van 5 tot 10 cent kostte mocht hij daarop 1 cent winst nemen.

Besteedden de kinderen van 10 tot 20 cent dan was des meesters winst 2 cent. En als zijn pupillen voor meer dan 20 cent bij hem kochten dan was deze winst zelfs een halve stuiver! Maar — een schrift met bij-

levering van inkt en pennen mocht nooit duurder zijn dan 1 dubbeltje. Dat werd er nadrukkelijk bijgezegd.

Na een paar jaar is in Giessendam het leerlingenaantal zo gegroeid, dat een kwekeling moet worden benoemd. Er werd toen besloten, dat deze het traktement van f 100,— zou ontvangen, maar de meester moest hem gratis kost en inwoning verschaffen! Terwijl de kerkeraad zich het recht voorbeheld na een jaar dienst de toegezegde f 100,— weer in te houden. Als na drie maanden blijkt dat de nieuwe assistent goed voldoet stelt de kerkeradscommissie voor de jongen een salarisverhoging te geven van 50 cent per week, maar — daarvan moet de „meester” de helft betalen!

De school blijft normaal groeien. Het kan tenslotte niet langer zo. Er moet een „ondermeester” worden benoemd. Maar in dat jaar hadden de schoolgelden toch nog niet meer dan f 642 opgebracht!

Dat wil zeggen: meer dan f 600 en dus moest de meester zelf voor licht en vuur in de school zorgen.

De commissie ging toen aan het rekenen. De meester krijgt 642 gulden. Maar daar gaat af: vuur en licht voor de school, + kost en inwoning voor de kwekeling + 13 gulden van de traktementsverhoging die de kwekeling had ontvangen. De meester houdt dus voor zichzelf over (de broeders rekenden kost en inwoning van de kwekeling zeer krap) f 425. De ondermeester zou voorts f 350 per jaar kosten.

Hoe dat enorme budget te financieren? Er werd een oplossing gevonden!

De gemeente zou voortaan zelf de school exploiteren! En de onderwijzers zouden een vast salaris ontvangen.

Maar zie — na drie jaar is het tekort van de school zo groot geworden dat men er geen gat meer in ziet. Welnu — dan keert men wat de salariëring van de meester betreft maar weer tot de oude toestand terug!

**
*

Zo was het met de salariëring van de christelijke onderwijzers in die tijd!

Zal men het de besturen en commissies kwalijk nemen?

In ieder geval worstelden deze met chronische tekorten. Dikwijls werkten zij die dan weg — uit eigen portemonnaie.

Maar men zal diepe eerbied moeten hebben voor minimum-lijders zoals de onderwijzers destijds waren.

Ze konden elke dag overstappen naar de openbare school, waar ze veel minder werk behoeften te doen en zo ongeveer het dubbele konden verdienen!

Naar een andere christelijke school solliciteren kwam voorts niet te pas. Ook meesters — evenals de dominees — moesten worden „beroepen”. En op zo'n beroep moesten ze geduldig wachten.

Van vacaties was voorts geen sprake. Dat kon niet lijden. Want als de kinderen niet naar school gingen hield de betaling van het schoolgeld natuurlijk ook op! Er werd daarom b.v. aan de Giessendammer school maar één week in het hele jaar vrij af gegeven. Wilde een meester nóg een week vrij hebben, dan moest men dat maar onder elkaar regelen — maar de school moest doorgaan.

Ja, er werden door de onderwijzers toen offers gebracht.

Zó groot dat wij ons daarvan nauwelijks een voorstelling kunnen vormen.

C. V.

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK ITALIË

Zoals U zult zien, bevindt zich onder de hieronder verantwoorde gelden ook een gift van een J.V. en een M.V. Het heeft mij goed gedaan te constateren, dat ook de jeugd aan dit werk wil

meedoen en ik hoop, dat nog meer giften van jeugdverenigingen zullen volgen.

Ontvangen werd:

J. L. te K. f 2,50 (4e maal), G. J. O. te E. f 2,50, R. Y. B. te A. f 5,—, J.V. en M.V. te Z. f 51,35, C. v. A. te U. f 25,—, D. v. d. E. te C. f 10,—, F. M. te E. f 3,— (2e maal), A. v. W. te U. f 10,—, E. V. te t. P. f 10,—; totaal f 119,35, totaal inclusief vorige verantwoordingen f 5.356,07.

Alle gevers en geefsters hartelijk dank! Verdere giften ontvang ik graag op mijn postrekening Nr. 50440 — P. Groen, Rotterdam.

P. Groen.

PERSSCHOUW

Onze Koningin

Met warme genegenheid en tegelijk ook met grote bewondering heeft ons volk in deze voor haar zo moeilijke weken met onze Koningin meegeleefd. Het besefte intuïtief hoe zwaar de laatste maanden voor haar — en ook voor Prins Bernard — zijn geweest. En met welk een diep plichtsbefef Koningin Juliana haar taak als constitutioneel vorstin heeft vervuld, ook toen dat van haar als moeder zware offers vroeg.

Maar ook buiten ons volk beseft men dat. In een artikel over onze Koningin, gepubliceerd in De Telegraaf werd daarvan een opmerkelijk bewijs gegeven. Ik zal het desbetreffend fragment hier overnemen.

Onze Koningin heeft zich gedragen op een wijze, die het respect afdwingt van iedereen, van welke kerk of politieke partij ook. Zij heeft, gesteund door haar gemaal, een innerlijke strijd moeten voeren, maandenlang, waarvan de gemiddelde burger geen besef heeft en kan hebben. Zij is geen ogenblik afgeweken van de weg, die de grondwet, waaraan zij trouw heeft gezworen, haar voorschreef. Zij heeft telkens de juiste weg weten te vinden, tussen hetgeen het moederhart haar ingaf en hetgeen van haar als staatshoofd werd verwacht.

Koningin Juliana heeft vaak gezegd, dat zij zich zowel een gewone moeder te midden van de andere Nederlandse moeders voelde, als staatshoofd. Zij heeft zich verheugd in het geluk van haar dochter, hoe moeizaam dit ook tot stand was gekomen, zij heeft vernederingen, haar van buitenaf aangedaan, gedragen en verdragen met een kloekheid, een standvastigheid, die de beste van de Oranjes altijd hebben gesierd. Maar wat moet er zijn omgegaan in het hart van de vader en de moeder, toen al die problemen, niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats de huiselijke, maar de vraagstukken en vernederingen, die van buitenaf kwamen, op haar en hem aanstormden. Zij hebben geleden, zij hebben zwaar geleden. Onze Prins, wiens gezondheid de laatste tijd toch al niet te best is, moet gezegd hebben, dat hij in enkele maanden tijds jaren ouder was geworden. Zo'n uitspraak spreekt boekdelen. En het geldt in nog heviger mate voor onze Koningin.

Op een receptie, waaraan vele politici, ook buitenlandse, deelnamen, waagde een hunner het een wat schampere opmerking te maken over alle kwesties, die ons in de afgelopen maanden hebben beziggehouden. Het antwoord was: een kleine revolutie. Wij halen één opmerking aan van de ambassadeur van een republiek: „Nederland heeft de beste vorstin die een land zich zou kunnen wensen. Wij, die geen monarchie zijn, koesteren de diepste hoogachting voor uw Koningin. Zij is een vrouw uit duizenden.”

„Hebt u er wel idee van, wat het heeft moeten betekenen voor uw Koningin, dat zij van minuut tot minuut moest zoeken naar de juiste weg tussen de vreugde, die elk moederhart bezielt als een van haar dochters het geluk van haar leven heeft gevonden én de moeilijkheden, die het meebrengt, als de uitverkorene als pion wordt gebruikt voor een beweging, die in uw land geen sympathie kan en mag hebben? Hebt u er wel eens aan gedacht, wat het moet betekenen voor een regerend vorstin van zo hoge statuus, dat zij niet eens de gelegenheid krijgt om de verlovings van haar eigen dochter aan te kondigen? Hebt u wel beseft, wat het voor haar betekend moet hebben, dat zij, terugdenkend aan de feestelijke wijze, waarop haar eigen verlovings met prins Bernard door haar moeder werd bekendgemaakt, nu op een avond en gedurende een nacht heeft moeten worstelen om de juiste weg te vinden? Dat haar het koninklijk privilege werd ontnomen om zelf voor radio en televisie te komen en deze heuglijke gebeurtenis aan het volk mede te delen? Hebt u wel overwogen welke waarlijk koninklijke hoedanigheden een vrouw en moeder moet bezitten om dit alles te aanvaarden en toch gewoon, maar innerlijk gekwetst, met haar staatstaak door te gaan?”

De republikein, die deze woorden sprak, ge-

raakte in vuur en vlam. De mensen rondom hem werden stil en aandachtig. „Ik heb me de laatste weken wel eens afgevraagd of het Nederlandse volk wel voldoende beseft welk een onschatbaar bezit het heeft in zijn Koningin. Men moet toch kunnen inzien, wat het heeft betekend, én voor uw vorstin, én voor de Prins, dat het hoofd van het Huis van Oranje als het ware een tak van die bloeiende boom heeft moeten afsnijden, zoals uw grondwet dat voorschrijft. Maar zij heeft voortdurend haar taak als constitutioneel monarch voor ogen gehad. Met tranen in de ogen, met pijn in het hart, maar zij is de rechte weg gegaan. Constant.”

„Vertel dit aan uw volk. Vertel het duizend keer, want dat is nog niet genoeg. Zeg aan uw volk, dat uw Koningin en haar gemaal zich vorstelijk hebben gedragen en dat zij dit zullen blijven doen”.

Na deze hartstochtelijke toespraak bleef het even stil. Toen brak er een storm van ovaties los, in allerlei talen, maar met één vurig bezielde toon: Leve H.M. koningin Juliana der Nederlanden. Leve prins Bernard”.

Wij geven deze smeekbede van deze republikein gaarne door. Het is de onvergankelijke verdienste van onze Koningin, van haar gemaal, van haar ministers en raadslieden, dat onze constitutionele monarchie ongerept is gebleven. Meer nog, dat zij versterkt is, dat zij dieper in ons volk is verankerd geworden dan ooit tevoren.

In deze dagen heeft onze Koningin getoond dat zij een echte Oranje is, en een van hoge allure.

C. V.

„Vormt geen ongelijk span met de ongelovigen”

Onder dit opschrift schreef ds Schoep in de Kerkbode van de Geref. Kerk van Amstelveen het volgende artikel:

Sinds enige tijd heeft in onze Nederlandse krijgsmacht officieel de humanistische geestelijke verzorging haar intrede gedaan. Naast de Protestantse en Rooms-Katholieke geestelijke verzorgers, respectievelijk de legerpredikanten en aalmoezeniers, zullen nu ook dusgenaamde raadslieden in het leger werkzaam zijn. Vanzelf geeft deze situatie aanleiding tot de vraag naar de onderlinge verhouding van deze soorten geestelijke verzorgers. Duidelijk is wat dat betreft, dat hier twee godsdienstig bepaalde verzorgingsinstituten met hun vertegenwoordigers staan naast een volstrekt on-godsdienstig verzorgingsinstituut en zijn mensen. Het feit, dat deze ongelijksoortige grootheden op gelijkgerechtigd niveau onder het regeringsdak plaats krijgen binnen het leger, zegt echter nog niets over de onderlinge wederzijdse waardering in geestelijk opzicht. Over vragen van samenwerking is hiermee nog niets beslist. Het is in dit verband, dat ik graag even de aandacht vraag voor enkele uitspraken van de humanistische hoofdredacteur, de heer Lips, zoals die ons ter kennis werden gebracht via het dagblad Trouw van 16 maart j.l. in de rubriek „Kerkelijk leven”. Volgens de heer Lips zal van zijn kant alles in het werk worden gesteld om een zo goed mogelijke samenwerking te laten ontstaan met de legerpredikanten en aalmoezeniers. En dan volgt als letterlijke uitspraak van hem: „Er moet een mogelijkheid tot een dergelijke samenwerking zijn”.

Het dunkt ons goed hier tegenover duidelijk te stellen, dat althans van de kant van een Bijbelgetrouwe Protestants Geestelijke verzorging deze mogelijkheid nooit aanwezig kan zijn. De heer Lips en zijn medewerkers zijn naar het getuigenis van de Bijbel pertinente **ongelovigen**. Zoals zij zelf er zich ook niet voor schamen om daarvoor openlijk uit te komen. Dan geldt voor de heer Lips en de zijnen, dat zij in Bijbels licht slechts te zien zijn als vertegenwoordigende de „duisternis” en de „wetteloosheid”. Terwijl tevens gezegd moet worden, dat de humanistische geestelijke verzorgers in het leger in hun officiële status bezig zijn te bouwen aan de tempel der afgoden van de soevereine menselijke persoonlijkheid en eigen normatieve redelijkheid. Voor elke predikant geldt terzake van de heer Lips en zijn raadslieden de uitsprakenreeks van Paulus in 2 Corinthhe 6 :14-16: „Vormt geen ongelijk span met ongelovigen, want wat heeft gerechtigheid gemeen met wetteloosheid of welke gemeenschap heeft het licht met de duisternis? Welke overeenstemming is er tussen Christus en Belial of welk deel heeft een gelovige samen met een ongelovige? Welke gemeenschappelijke grondslag heeft de tempel Gods met de afgoden? Wij toch zijn de tempel van de levende God, gelijk God gesproken heeft.”

Blijkens het verslag in Trouw heeft de heer Lips ook uitspraken gedaan met betrekking tot de brief die de hoofdlegerpredikant Ds B. A. Bos aan de legerpredikanten heeft gestuurd, waarin hij hen aanspreekt over de in te nemen houding tegenover de humanistische raadslieden. Hierin wordt gesteld dat gezamenlijke ac-

ties met deze raadslieden onmogelijk zijn, wanneer deze acties een geestelijk karakter dragen. (Vgl. Trouw van 11 maart j.l.) De heer Lips klaagt nu, dat Ds Bos in zijn brief wel het woord „liefdevol” heeft gebruikt, maar verder blijkt uit het stuk nauwelijks iets van de Christelijke liefde tot de naaste. Wij willen hierop zeggen, dat voor een Bijbelgetrouwe Protestants Geestelijke verzorging de heer Lips en de zijnen naar de mens gezien de naasten zijn van elke legerpredikant. Maar dat de heer Lips en de zijnen naar hun opgenomen arbeid en taak in het leger de grootste vijanden van elke legerpredikant dienen te zijn. Elke legerpredikant zal een humanistische raadsman in elke voorvallende menselijke nood de reddende hand hebben te bieden. Ongeveinsd en in alle bewogenheid. Niettemin zal elke legerpredikant met grote hartstochtelijkheid er voor dienen te ijveren, dat de humanistische boodschap wordt weerstaan en geen vat krijgt op de harten van de Nederlandse militair. In deze weet de legerpredikant binnen de Nederlandse strijdkrachten zich ingeschakeld in nog een ander leger, dat een geheel eigen strijd voert. De veldtocht van de militia Christi wordt ook gehouden in het Nederlandse leger. Om daar met wapenen, die niet vleselijk zijn, maar niettemin krachtig, namelijk voor God, te arbeiden tot het slechten van bolwerken, zodat zij „de redelingen en elke schans, die opgeworpen wordt tegen de kennis van God, slechten, elk bedenksel als krijgsgesvangene brengen onder de gehoorzaamheid aan Christus en gereed staan, zodra de gehoorzaamheid volkomen is alle ongehoorzaamheid te straffen” (2 Corinthe 10 : 3-5).

Het dunkt ons juist, dat de heer Lips en zijn medewerkers zich nog wat nader in de Bijbel verdiepen, om precies te weten hoe naar de eigen grondslagen van de Christelijke Kerk en derhalve van de Protestants Geestelijke verzorging zij door de dienaren van het Evangelie en van de kerk zullen worden beschouwd in hun arbeid. Met alle beroep op de christelijke naastenliefde om toch door legerpredikanten liefdevol bejegend te worden, zullen zij dan wellicht gewaar worden, dat de Christelijke boodschap ook van vijanden weet, die heel concreet worden aangewezen. Vijanden, die om des Evangelies wil worden gehaat. Omdat de dienaren van Jezus zullen haten, die hun Heer haten. Terwijl ze niettemin daarin hun Christelijke naastenliefde bewijzen, dat zij in alle menselijke nood hun vijand zullen liefhebben, zullen zegenen die hen vervolgen, zullen weldoen die hen haten!

Jezus heeft eens tot zijn volgelingen gezegd, dat zij de kosten moeten berekenen, die aan het zich scharen aan zijn kant vastzitten. Ik zou de humanistische hoofdredacteur en zijn mederaadslieden willen raden toch ook eens de kosten te willen berekenen van het perse willen kiezen tegen God en zijn Christus in volstreekte ongehoorzaamheid aan het Evangelie. Aan het eind van deze wereldtijd zal hem een behoorlijke rekening worden gepresenteerd. Waarvan ik zeker weet, dat hij hem nooit zal kunnen afbetalen. Hij zal er eeuwig voor moeten zitten. En voorzover de heer Lips en de zijnen in deze tijd reeds kosten hebben, dan zal hij toch deze moeten noteren, dat hij, brengende een humanistische boodschap die tegenover de boodschap van het Evangelie staat, niet in het huis van een Bijbelgetrouwe Protestants geestelijke verzorging kan ontvangen worden. Zulks naar 2 Johannes 10 en 11, waar staat:

„Indien iemand tot U komt en deze leer niet brengt, ontvang hem niet in uw huis en heet hem niet welkom. Want wie hem welkom heet, heeft deel aan zijn boze werken!” Overigens mag de heer Lips voor hem en de zijnen de kosten van verzorging in menselijke nood naar Bijbels getuigenis nihil achten. Want in de Christelijke gemeenschap wordt er op vertrouwd, dat de Geest van hun Heer Jezus Christus zo sterk is, dat Hij de weerbarstige harten van de Christenen zo kan ombuigen, dat zij bereid zijn te betalen wat hun vijanden in nood het welzijn weer teruggeeft. Kunnen de Christenen wederkerig die kosten ook afschrijven met het oog op de volgelingen van de heer Lips en zijn discipelen? D.w.z. kan de heer Lips bij zijn boodschap ook terugvallen op een geest, die het harde hart van de mens verbrijzelt tot de uiterste daden van vijandsliefde toe?

Ik dacht dat rond deze vraag de wegen tussen Christendom en Humanisme uiteengingen. En dat bij deze vraag het Christelijke geloof meer dan overwinnaar is. Omdat de heer Lips mist, wat de Christen wel mag bezitten: De Heilige Geest, die in Jezus voor de overtreders geboden heeft. Die de Geest van Jezus als de Zoon van God is en derhalve de Geest van God!

Aan dit artikel voegde ds Schoep het volgende „Naschrift” toe:

Ik heb gemeend in onze kerkbode plaats te moeten inruimen voor een artikel als het bovenstaande. Ofschoon een publieke reactie op uitspraken van de heer Lips zoals die gepubliceerd werden in een landelijk dagblad als

Trouw in een plaatselijke kerkbode geen ver reikend effect kan hebben, heb ik toch gereageerd op deze plaats, gezien het ver reikend effect tot in onze gemeente toe, van dit verslag van Trouw. Ik acht namelijk, dat in de wijze van verslag-geven de grenzen van de Christelijke objectiviteit door een Christelijke krant hier veel te wijd zijn uitgezet.

In het nummer van woensdag 11 maart geeft Trouw een overzicht van het schrijven van de Hoofdlegerpredikant aan zijn legerpredikanten inzake hun houding tegenover de humanistische raadslieden. Dit onder de volgende kop: „Acties met humanisten in het leger onmogelijk”.

In het nummer van 16 maart plaatst Trouw nu onder de rubriek Kerkelijk leven een reactie van de heer Lips op dit schrijven van de Hoofdlegerpredikant en wel onder de kop: „Goede samenwerking met legerpredikanten moet mogelijk zijn”. Zulks dan als visie van de heer Lips.

Hoe objectief dit ook schijnt, zo mag een Christelijke krant niet informeren. Hierin dient ze niet aan de lezers tweërlei visie als materiaal om tot een keuze te komen voor te houden. Hier moest de keuze van een krant als Trouw duidelijk en klaar uitkomen. Als dan bovendien nog dusgenaamd objectief die woorden van de heer Lips over het gemis aan Christelijke naastenliefde bij de Hoofdlegerpredikant worden doorgegeven, dan wordt er op deze wijze alleen maar aan meegewerkt, dat de lezers in de richting worden gedrongen van: Ach, die Hoofdlegerpredikant is toch zo onverdraagzaam! En wat zijn die Humanisten toch veel toleranter en menselijker! En dat terwijl hier een radicale intolerantie vereist is, wil men het Evangelie niet verloochenen. Wij bedoelen hier niet een staatkundige intolerantie maar een Evangelische intolerantie ter zake van samenwerking!

Dit alles wordt Christelijk Nederland voorgezet, terwijl de hoofdredacteur van Trouw in in het nummer van 14 maart in een artikelje op de voorpagina onder het opschrift „Mis” het schrijven van de hoofdlegerpredikant naar vormgeving en suggesties zegt niet te kunnen waarderen. Op ontstellend vlakke wijze, wordt dan gezegd dat „de achtergronden van het rondschriven” wel begrepen worden, terwijl verder geen enkel woord valt over de grote vijand die in de heer Lips binnen het leger voor Christus' Evangelie is gekomen. Zo wordt vanuit het feit, dat Ds Bos, in zijn functie als hoofdlegerpredikant rijksambtenaar is, hem tevens gezegd dat het geen pas geeft tegen een beslissing van de regering inzake het toelaten van humanistische geestelijke verzorging te ageren. Terwijl dit in de brief niet in geding was!

En dit schrijft dezelfde hoofdredacteur, die in de discussie over de vrijheid in het leger om het vraagstuk van de kernwapenen te behandelen op de wijze als het Hervormd Synodale rapport dat deed, pleitte voor de vrijheid van de legerpredikant juist als predikant, als Evangeliedienaar! Hier vraag ik me af: Wat bezielt deze Christelijke leiding? Is ze werkelijk nog wel hartstochtelijk bezielde voor het Evangelie? En weet deze leiding nog waaruit het Evangelie werkelijk de antithese ligt?

Het is opdat door de dusgenaamde objectieve voorlichting in Trouw ook in onze gemeente de ware antithese niet in de mist wordt gezet, dat dat ik over deze zaak in eigen kerkbode publiceer!

Het is goed dat ds Schoep deze dingen schrijft. In de zware geestelijke worsteling onzer dagen moet dat gezegd worden. En zijn waarschuwing inzake de voorlichting van „Trouw” in deze is ad rem. Er zou nog meer over te zeggen zijn. De sympathieke berichtgeving over alle mogelijke „oecumenische” activiteiten kan en moet ook worden genoemd. Dat is een van de meest effectieve propagandamiddelen voor de moderne oecumenische beweging.

C. V.

INGEZONDEN

HEENGAAN

Kerkeraadsvergadering. Opening door de praeses met Schriftlezing en gebed. „Heere, wil met ons zijn als wij vanavond ons weer zetten tot de behandeling van de zaken, UW GE-MEENTE betreffende.”

Ingekomen stuk van de Kerk te X. „Deze jonge broeder was verloofd en is, voorzover wij weten, nu getrouwd met een Hervormd meisje. Ontving thuis niet de nodige steun en het nodige vermaan. Wij konden hem haast niet te pakken krijgen. Bevelen hem in Uw zorg aan.”

Ofwel: deze jonge broeder ging van ons heen. Naar „menselijke berekening” tot zijn verderf.

Krantenbericht. Beverwijk. Overspannen va-

der doot huilend zoontje door hem onder een kussen te laten stikken. Advertentie van b.v. de grootouders: „Heden ging onder droevige omstandigheden van ons heen...”

Schriftlezing. Matth. 28: „Gaaf dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen...”

Gaaf dan henen... Maar vergeet U niet dat hieraan nog iets voorafgaat. „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde”. En dan komt: Gaaf dan henen... of, zoals we ook mogen vertalen: Bijgevolg, zet U in beweging! En daarom gaat het nu. Het Koninkrijk der hemelen is nabijgekomen. Het is een Koninkrijk van beweging. De onderdanen van dat Koninkrijk zijn altijd aan de slag. Waarmee? „Lerende hen onderhouden, al wat Ik U bevelen heb” zegt Christus.

Bijgevolg, zet U in beweging...

En nu denk ik terug aan die twee sombere berichten, waarmee ik begon (ik moge met deze twee volstaan). En ik zie ze tegen de achtergrond van ons kerkelijk leven van vandaag. Ik noem maar wat plaatsnamen. Wellicht weet U beter dan ik wat er aan de hand is. Breda, Beverwijk, Dordrecht, Murmerwoude-Oenkerk, Groningen-Z., Gorkum, Katwijk a/Z.

De Kerk te X. heeft een predikant. Die predikant heeft zijn jonge broeder haast niet te pakken kunnen krijgen. Dominee, hoe komt dat? Heeft U teveel achter Uw bureau gezeten? GEZETEN, om te schrijven over b.v. de zaak Telder, de zaak Zwolle c.a., of ik weet niet over welke zaak nog meer? O neen, ik weet het, dit zijn geen onbelangrijke zaken, het zijn kerkzaken, Koninkrijkszaken zelfs. Maar U is toch ambtsdrager in het Koninkrijk der beweging. Moet Uw eerste zorg dan niet uitgaan naar de aan U toebetrouwde schapen? Heeft U zich BIJGEVOLG voldoende in BEWEGING GEZET om hen te leren onderhouden al wat Christus bevelen heeft?

De Kerk van Beverwijk is in beweging, of neen, dat bedoel ik niet, is in beroering over de vraag: „Voor wie is Christus gestorven?”

Maar wist die overspannen vader door het BIJGEVOLG IN BEWEGING ZIJN van één der beide partijen wel iets van het sterven van Christus af? En van zijn Opstanding... en van zijn Evangelie? Wat nut brengt ieder Uwer Uw antwoord, als nooit iemand het verneemt?

In Opbouw, De Reformatie, Contact, zijn de pennen van vele broeders in beweging. Maar gaat het niet vaak ten koste van de eigen, de GEBODEN beweging? Of is er geen reden tot bezorgdheid als professoren, predikanten en anderen hele bladen vol moeten schrijven over kwesties? Als kerkeraden overstroomd worden door ingekomen stukken, als classes soms tweemaal in de week moeten vergaderen en P.S.'n iedere maand? Kan dat? Is daar tijd voor? Kan onze Koning daarop wachten? Of zijn die kwesties allemaal vrucht van de gehoorzaamheid aan de wet van het Koninkrijk Gods: BIJGEVOLG, ZET U IN BEWEGING...?

Zeker, ook de discussie en de pen passen in het Koninkrijk Gods. Maar uitsluitend als middel voor contact, tot opbouw en voortdurende reformatie (Galaten 6)

Broeders, Zusters, hoe is het in Uw woonplaats, hoe bij U in de straat, in het gezin? Ziet men U daar steeds BIJGEVOLG IN BEWEGING, of meestal achter de krant, De Reformatie, Opbouw, en daarna voor Uw immers zo noodzakelijke ontspanning bij de radio of de televisie?

Zekere Judas wenste zich een ander koninkrijk dan het Koninkrijk Gods. Maar toen hij willens en wetens de ogen sloot voor de eisen en de stijl en de rijkdom van dat Koninkrijk Gods, bleef HEM slechts over heen te gaan en zich te verhangen.

Maar geen kerklid hoeft heen te gaan om zich te verhangen, want in het Koninkrijk Gods, waarvan hij onderdaan, ja, een levend lidmaat is, gaat hij heen, BIJGEVOLG, om te leren onderhouden. En hij gaat heen IN DE KRACHT VAN JEZUS CHRISTUS, die met hem is al de dagen, tot aan de voleinding der wereld.

Den Helder.

Van Egmond.

EEN THEORIE, DIE NIET OPGAAT

Maar uitgevoerd en in praktijk gebracht, grote moeilijkheden veroorzaakt.

Bij wat hierna volgt zal men er rekening mee moeten houden, dat bij mij alleen voor zit: handhaving van de kerkenordering, geldig en aangenomen door de saamverbonden Gereformeerde kerken in Nederland, zoals ze voor ons ligt in de **daarin gestelde bewoordingen**.

Handhaving, **wars van alle juristerij**, maar **evangelisch** gehanteerd.

Men moet bij mij ook niet aankomen met „bedoelingen” of met wat „grootmeesters” in „het kerkrecht” erover zeggen.

Ik ken geen „grootmeesters” en geen „kerkrecht”.

Ik ken alleen een **afspraak**, een regeling, een ordening, gesteld in heel eenvoudige bewoordingen, die door een ieder, die lezen heeft geleerd, heel goed kan worden verstaan en **simpelweg** kan worden nageleefd.

Maar zo gauw we er meer achter gaan zoeken en zo gauw „grootmeesters” er verklaringen over gaan uitgeven, loopt het mis.

De kerkenORDENING is GEEN WETBOEK.

Het is absoluut ongeoorloofd theorieën erover te gaan opbouwen.

Het is onkerkelijk handelen om, als bij een wetboek of wetten, te zoeken naar mazen om die wetten te ontduiken. Dat is werelds en niet kerkelijk.

De Particuliere synode van Groningen 1963 heeft zich uitgesproken over de ingediende bezwaarschriften inzake de schorsing van Ds. v. d. Ziel, zo lees ik in het Gereformeerde Gezinsblad van 13 febr. j.l.

Daarbij viel mij het volgende bijzonder op:

De P.S. van Groningen enz. enz.

„overwegende (dat wil zeggen: **bedenkende, dat het vast staat**, v. R)

1. dat art. 31 K.O. eerste deel, spreekt van het recht van appèl;

2. dat art. 31 K.O., tweede deel, gaat over „alle beslissingen, genomen door alle kerkelijke vergaderingen.”

De onderstrepingen zijn van mij.

Ik vraag mij af: Waar kan ik vinden, waar het staat, dat **het vast staat**, dat iemand, wie dan ook, een artikel van de kerkenordening in **tweeën mag hakken**?

En speciaal aan de broeders predikanten-afgevaardigden vraag ik: gij, die in Uw preken er voor waarschuwt de teksten der H. Schrift nooit uit hun verband te rukken en ze immer te lezen in het verband van de gehele Schrift, acht U het uit zijn verband rukken van artikelen van de K.O. wel geoorloofd?

Ik zeg U, artikel 31 is één en ondeelbaar.

Dat bewijst de geschiedenis van de kerkenordening, die haar voltooiing kreeg in 1618/19.

En al zijn er door enkele generale synoden na die jaren enkele kleine wijzigingen in sommige artikelen aangebracht, voor 90% zeker is de redactie van 1618/19 gehandhaafd.

Ook die van artikel 31.

Alleen heeft men wat gehaspeld met de leestekens. Maar dat is niet door generale synoden gebeurd en zal wel gedaan zijn door drukkers en uitgevers.

De theorie, die op genoemde particuliere synode verkondigd is, is een theorie, die niet opgaat en heel gevaarlijk is.

Ze leidt niet alleen tot moeilijkheden, maar wat erger is, tot willekeur in toepassing van artikel 31, niet alleen, maar ook van andere artikelen van de K.O.

In elk geval heeft m.i. de theorie van de overweging van de P.S. over artikel 31 en dan de gehele overweging van de punten 1-6 de **schijn** van te zijn verkondigd om een zeker doel te bereiken.

En zelfs schijn moet men vermijden.

Niemand moet bij zulk een ernstige zaak als een schorsing of ook wel een ander censuurgeval de kans krijgen kwade gedachten te koesteren.

Behalve een rechtvaardig oordeel uitspreken is dit ook een verantwoordelijkheid, die men niet uit het oog moet verliezen.

Ik wil nog voor een ander aspect de aandacht vragen.

In artikel 87 staat, dat de artikelen van de kerkenordening also zijn gesteld en aangenomen met **gemeen accoord**, dat zij veranderd, vermeerderd of verminderd mogen en behoren te worden.

Maar... het zal geen bijzondere gemeente, dat is dus **geen plaatselijke kerk afzonderlijk**, ja zelfs geen classe of synode vrijstaan zulks te doen.

Met synode wordt hier natuurlijk bedoeld: particuliere synode. Dat volgt uit de volgende zinsnede, dat dat alleen maar kan geschieden door een generale synode, vanzelfsprekend na behandeling van voorstellen daartoe in alle kerken.

En er staat ook nog, dat de kerken, classes en particuliere synoden „naarstigheid” zullen doen de artikelen te onderhouden.

Wil dat nu zeggen, dat eventuele verandering, vermindering of vermeerdering alleen kan worden toegepast door het weglaten, wijzigen enz. van **woorden**.

Of betekent het ook, dat verandering, vermindering of vermeerdering van doel en betekenis ongeoorloofd is, tenzij, na overleg in de kerken, dit geschied op een generale synode?

Mij dunkt van wel.

Ook deze wijziging is niet toegestaan.

Uitvoeren **wat er staat. Onderhouden** wat er **duidelijk staat afgesproken**.

Is het ongeoorloofd om de eenheid van artikel 31 te breken. Men mag ook het artikel niet uit het verband, waarin het staat, rukken.

Artikel 31 staat in hoofdstuk II (van de kerkelijke samenkomsten).

Dit hoofdstuk begint met de mededeling (artikel 29) **welke** samenkomsten er zullen worden gehouden.

Dan volgt **artikel 30**.

Dit artikel stelt het **agendum** van die samenkomsten vast.

En nauw daaraan verbonden is **artikel 31**; ook nog een punt voor het agendum der vergaderingen vaststellend.

Artikel 30 zegt, hier hebt U het agendum voor de samenkomsten en bij artikel 31 wordt gezegd, hier hebt U nog een mogelijkheid voor een agendumpunt, want het kan voorkomen, dat iemand bezwaar heeft tegen de uitspraak van één van de agendumpunten.

Artikel 31 volgt uit artikel 30. Men kan die twee niet scheiden.

Men kan van artikel 31 geen exegese geven afzonderlijk, zonder artikel 30 erin te betrekken.

De onjuiste interpretatie van artikel 31, gebezigd door genoemde particuliere synode van Groningen, is te bewijzen uit de geschiedenis van het tot stand komen van dit artikel.

Maar laat ik voor het goed verstaan beginnen met artikel 30.

In de acta van de provinciale synode van Dordrecht 1574 in artikel V staat:

„De dienaar ende ouderlinghen sullen wel voor hen sien datse niet en handelen inden consistorien, classen ende synoden, dan 't ghene dat kerkkelick is. enz....”

Dit was het begin van artikel 30.

In de acta van de generale synode van Dordrecht 1578 (nog steeds geen kerkenordening, alleen maar acta) staat in Cap. II artikel II

„In dese versamelinghen en sal niet ghehandelt worden, dan van kerckelicken dinghen ende dat na wyse der kerckken-regieringhe.”

En in artikel III:

„Men sal gheene saken tot grooter versamelinghen brenghen dan die in den minderen niet en hebben kunnen afghandelt werden, ofte die de kercken in het ghemyne aengaen.”

Twee punten in twee artikelen vermeld.

Dat gebeurde ook in de (eerste) kerkenordening vastgesteld in de generale synode van Middeburg in 1581.

En hetzelfde is te vinden in de kerkenordening van 1586.

Maar... toen in 1618/19 de kerkenordening eigenlijk haar voltooiing vond zijn bovengenoemde twee artikelen samengevoegd tot één artikel, n.l. artikel 30.

En hoe staat het nu met **artikel 31**?

De voorbereiding daartoe vinden we voor het eerst in de acta van de synode van Dordrecht 1578 Cap. II artikel IV (19):

„Soo yemant hem beclaeght dat hij door het oordeel der minder versamelinghe beswaert is, die sal syn sake voor een meerder moghen betrecken.”

meer vinden we in deze acta niet.

Voor het eerst komt artikel 31 voor in de eerste kerkenordening van 1581 en dan onder artikel XXIII. Het luidt daar:

„Soo yemant hem beclaecht door de vutspraecke der minder vergaderinghe veronghelijckt te zijn, deselve sal hem tot een meerdere beroepen moghen. Ende tghene door de meeste stemmen goet ghehouden is, sal voor vast ende bondich ghehouden werden, tenzij dat het bewesen werde te strijden teghen het Woordt Godts, ofte teghen de artijckelen in onsen generalen synode besloten, soo langhe als deselve door gheen andere generale sijnode verandert zijn.”

We zien, dat achter het woord: moghen een **punt** is geplaatst en dat de zinsnede: ende tghene door de meeste stemmen enz. met een hoofdletter begint. Hier volgt dus een nieuwe zin.

Niet alzo hetzelfde artikel, maar nu onder XXIX van de kerkenordening van 1586.

Daar staat in plaats van een punt **een komma**. De zin wordt dus **niet afgebroken**, maar gaat verder en dan staat na de woorden: voor vast en bondig gehouden worden, een dubbele punt, terwijl in de K.O. van 1581 hier een komma stond.

En dan komt uiteindelijk de redactie van het artikel in de door de synode van 1618/19 vastgestelde kerkenordening, die later blijkt de definitieve te zijn geweest en waaraan wij ons nog houden.

Die redactie is weer dezelfde als van 1581 en 1586 met dit verschil, dat hier achter beroepen mogen een **dubbele punt** staat in plaats van een punt (1581) of een komma (1586).

Het eigenaardige is, dat nu het „tenzij” begint met een hoofdletter en hier dus een nieuwe zin begint. In tegenstelling tot 1581 en 1586.

Nu is dat in dit geval niet zo erg. Het „tenzij” mag best als een nieuwe zin beginnen, want daaruit kan men toch wel zien, dat deze zin behoort bij het voorafgaande in het artikel.

Maar wat nu met het „voor vast en bondig houden”?

Ik wil mij hier toch maar houden aan de redactie van 1618/19, met het in het oog houden van die van 1586.

En dan blijkt heel duidelijk, dat het eerste gedeelte van het artikel EEN zin is en derhalve niet anders gelezen kan worden dan aldus:

„Als iemand zich beklaagt verongelijkt te zijn door de uitspraak van een mindere vergadering, zal hij zich mogen beroepen op een meerdere maar... **dan zal hij zich bij de uitspraak van die meerdere vergadering moeten neerleggen**”.

Dat staat er.

„Voor vast en bondig houden”, dat bewijst de komma en de dubbele punt, behoort bij „een beroep mogen doen”.

Het is één geheel.

De zin „voor vast en bondig houden” kan niet los gemaakt worden van het overige in artikel 31.

Als men zegt: „dat artikel tweede deel, gaat over „alle beslissingen, genomen door alle kerkelijke vergaderingen” „is dat NIET waar.

Dat is een verdraaiing van het artikel.

Dat staat er NIET.

Dat kan ook niet.

Hoeveel beslissingen en besluiten zijn er al niet genomen in de loop der jaren door generale synoden alleen al. Laat staan als daar nog bijgerekend worden de besluiten genomen in classes en particuliere synoden.

Nu zal men van classes geen acta hebben, maar van P.S. en G.S. wel.

Hoe wil men al die besluiten kennen?

Bij elkaar is dat een hele bibliotheek, al die acta. Die meestal nogal van grote omvang zijn. Vooral die van generale synoden.

De kerken hebben kasten vol.

Welk mens is in staat alles te weten?

Weet men wat men krijgt? Willekeur.

Besluiten van synoden van Assen 1961 zou men willen voor vast en bondig verklaren als het zo van pas komt, maar een besluit van 1893, (toch ook een synode besluit, dat voor vast en bondig moet worden gehouden?) luidende:

„...Elke Kerk houde één of meer collecten per jaar voor hulpbehoevende kerken. Van de opbrengst dezer collecten vloeië minstens een vierde deel in de Algemene Kas, enz....”

moet dat **niet meer** voor vast en bondig gehouden worden?

Is dat voorbij? Een besluit van vóór de vrijmaking?

Maar dat is ook het besluit van 1899, dat men toepaste op Ds. Duits.

Ik sprak over de mogelijkheid van willekeur.

Er is een synode geweest, die gezegd heeft: de zending moet uitgaan van plaatselijke kerken en als een kerk dat wil doen in samenwerking met andere kerken, dan „ressortsgewijze”.

In Zuid-Holland doet men dat. Maar nu is er een kerk (en een andere staat op de nominatie om dat besluit van die G.S. naast zich neer te leggen, beide in Zuid-Holland), die zeggen: wij doen niet meer mee en gaan samenwerken met de kerk van Enschede.

Niemand die daar iets van zegt.

We zien hieruit toch wel duidelijk waartoe een exegese, als door de P.S. 1963 van Groningen geuit, leidt.

Dan wordt verder beweerd: dat in artikel 31 K.O. op eigene wijze DE GRONDSLAGE van het kerkverband, dat overeengekomen is, wordt gestipuleerd.

Ik dacht dat DE grondslag, als er van een grondslag t.d.o. kan worden gesproken is artikel 85. Dat is m.i. het meest schriftuurlijke artikel dat in de K.O. staat.

Alleen het had op de eerste plaats moeten blijven staan. Dat was beter geweest.

Al met al: In artikel 31 staat NIET wat de P.S. beweert.

En nu zou ik zo graag willen, dat de broeders predikanten, die een jarenlange academische studie achter de rug hebben en nog steeds dagelijks studeren en de dingen misschien te wetenschappelijk bezien, eens aandacht schonken aan wat een eenvoudige niet academisch gevormde broeder zegt.

Schiedam.

J. B. van Rongen Sr.

KRITISCHE KRABBEL

Seniele aftakeling.

De compositie is van de taalsmid doctor Abraham Kuiper. Zoals hij de windvaanpolitiek van sommigen eens typeerde als „kronkelvaardigheid” zo omschreef hij de gebreken van de ouderdom als „seniele aftakeling”.

Het tragische van deze vroeger of later in-tredende ouderdomsafbraak is dat de grijsaard, die er door getroffen wordt, ze zelf het minste bemerkt. Zo verging het de oude doctor Kuiper ook. Toen hij bezig was aan zijn laatste groot werk, de hoofdartikelen voor De Heraut over het thema „Van de vleiding” merkten anderen, niet hijzelf, dat zijn geest

tegen de grote onderneming niet meer was opgewassen. De spanning was er uit. De vroeger zo scherpe onderscheiding ontbrak. En daarom kwam de spanning er bij de lezer niet meer in. Om groter onheil te voorkomen gingen er twee drukproeven uit. Eén naar de auteur, die de zijne plichtmatig corrigeerde. De ander naar zijn zoon prof. dr. H. H. Kuiper, die de hele zaak om- en bijwerkte. Er werden ter drukkerij twee verschillende Herauten gedrukt. Eén volgens de oorspronkelijke kopij, die naar Kanaalstr. 5 in Den Haag werd gezonden. De ander met het om- en bijgewerkte hoofdartikel, die bij de abonnees in de brievenbus viel. Eén keer heeft de oude doctor Kuiper het ontdekt. Toen hij bij vrienden thuis naar De Heraut greep en merkte dat er iets niet klopte.

Toen professor H. H. Kuiper het verhaal eens aan een groepje studenten vertelde, voegde hij er aan toe: Ik heb mijn maatregelen genomen. Aan een aantal vrienden heb ik gezegd: als je bij mij de eerste tekenen van seniele aftakeling bespeurt, dan moet je me terstond waarschuwen. Dan leg ik al mijn werk neer.

Het was na het verhaal even stil. Maar één van de studenten merkte op: Professor, ik vrees dat dat niet zal baten. Want gesteld dat uw vrienden U vertellen dat U seniel begint te worden op een tijd dat U nog volkomen compos mentis bent, dan zult U dat laatste bewijzen door U niets van de waarschuwing aan te trekken. En als de seniele aftakeling écht begonnen is, dan zult U ook daarvan het bewijs leveren door met het wantrouwen van een seniel man de waarschuwing van uw vrienden naast U neer te leggen.

Het werd nog stiller dan zo éven.

De professor keek met zijn grote donkere ogen over de halve glazen van zijn lorgnet zijn jonge opponent aan. Dreigend. Maar er kwam daarna een leutige tinteling in zijn ogen. En hij zei: „Mijnheer X, U bent een brutale, maar ik denk dat U toch wel eens gelijk kon hebben”.

Nooit heeft de heer X iets van rancune gemerkt.

Een bewijs dat H.H. nog niet aan seniele aftakeling toe was.

Maar ze komt.

Zelfs voor een groot maarschalk als Pétain.

Zelfs voor een genie als Churchill.

Zelfs voor de oude vos Konrad Adenauer.

Zoals ze kwam voor Abraham de Gewel-dige.

En voor . . . zijn zoon H. H. Kuiper.

Gelukkig de man die het tijdig ontdekt.

En zich op tijd weet terug te trekken.

Misschien was Wilhelmina's troonsafstand in 1948 haar meest wijze regeringsdaad.

Frater.

KERKNIEUWS

Beroepen te Enschede-Z.: L. Douw te Stads-kanaal.

Aangenomen naar Wormer: A. H. Algra te Gorinchem.

Bedankt voor Oldenzaal-Glanerbrug: J. Geersing te Zuidwolde (Dr.); voor Ten Boer: B. van Riet te Pieterburen.

Geslaagd voor het kandidaats-examen aan de Theol. Hogeschool de heer H. J. Venhuizen, Oudeweg 2, Harderwijk.

Ds. J. Goudzwaard. Ds. J. Goudzwaard te Zaandam zal met ingang van 27 april voor de tijd van 1 jaar en 6 weken in militaire dienst treden als reserve-legerpredikant.

P.S. VAN HET ZUIDEN HANDHAAFDE UITSPRAKEN VAN VORIG JAAR

De laatstgehouden Particuliere Synode van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg heeft met betrekking tot de „zaak-ds. B. Telder” o.m. het volgende uitgesproken:

„A. De P.S. spreekt haar ernstige afkeuring en veroordeling uit over het feit, dat Ds. B. Telder tot hier toe bewust geweigerd heeft te voldoen aan de hem door de P.S. van 17 jan. 1963 gestelde eis, met betrekking tot zijn houding tegenover art. 53 K.O. en het Ondertekeningsformulier voor de Dienaren des Woords (zie Acta art. 3, uitspraken reeks II, besluit sub 1), dat hij ook

Let op groen etiket: Gemalen voor Melitta!

Proef en vergelijk! Ten Have vacuumkoffie is veel verser dan pakjes koffie. Deze kwaliteitskoffie wordt binnen 30 minuten na het branden in het aroma-beschermend blik verpakt. Dit is werkelijk verse koffie, die vers blijft tot het laatste schepje.

TEN HAVE VACUUM KOFFIE

Verser dan zelf gemalen!

zijn bezwaren daartegen niet kenbaar gemaakt heeft aan de P.S. van 13 juni 1963, noch aan deze P.S., dat hij evenmin het voornemen te kennen gegeven heeft van de zijn leer en optreden veroordelende besluiten van de P.S. '62-'63 in beroep te gaan bij de e.k. G.S.

Zij roept hem dan ook met de meeste klem op om van deze weg, die de samenwerking van de kerken aantast, terug te keren en wanneer hij zich aan de bedoelde besluiten niet conformeren kan daarvan in de kerkelijke weg appell aan te tekenen bij de e.k. G.S.

De leer is immers geen particuliere aangelegenheid, noch de zaak van een enkele kerk, maar de aangenomen leer der kerken, gegrond op Gods Woord, zodat leervrijheid daarmee onverenigbaar is en het accoord van kerkelijke gemeenschap verbreekt.

De synode besluit hiervan zo spoedig mogelijk schriftelijk mededeling te doen aan Ds. B. Telder. Tevens besluit de synode een tweetal afgevaardigden te benoemen om dit schrijven persoonlijk aan Ds. Telder te overhandigen en om hem het gevoel der synode op het hart te binden.

B. De P.S. wijst de kerken van Breda en van Almkerk-Werkendam, die meegedeeld hebben de besluiten van de P.S. 1962-1963 niet voor vast en bondig te kunnen houden, op haar roeping, krachtens de binding aan de belijdenis der kerk, naar de eis van Gods Woord, om alsnog bezwaren tegen genoemde besluiten in de kerkelijke weg voor te leggen aan de e.k. G.S. omdat anders de samenleving der kerken aangetast wordt.

C. In antwoord op een schrijven van de kerk van Waardhuizen besluit de P.S. om de uitspraken van de P.S. van '62-'63 voor haar rekening te blijven nemen, aangezien laatstgenoemde P.S. niet anders dan de aangenomen leer der kerk heeft gehandhaafd.

M.n. kan de P.S. op het in de brief van Waardhuizen onder I vermelde bezwaar tegen de spreekwijze, dat het eeuwige leven wordt voortgezet na het sterven, niet ingaan, omdat de leer van het eeuwige leven als tegenwoordig reëel heilsbezit in de confessie is vastgelegd, zie Heidelbergse Catechismus, antw. 58, 66, 75, 76, 79 en Dordtse Leerregels V, 9.

D. De P.S. wijst de classis Noord-Brabant en Limburg nogmaals met nadruk op haar roeping en verantwoordelijkheid in dezen (de zaak Ds. Telder c.a.) overeenkomstig de artt. 41 en 44 K.O., omdat voortdurende weigering of machteloosheid tot het handelen naar die roeping de weg van de kerkelijke gemeenschap opbreekt en de noodzakelijke waarborgen tot handhaving van de aangenomen leer doet wegvallen.”

Ds. J. VAN DER SCHAFT AFGEZET

Terwijl Ds. J. van der Schaft in beroep was bij de Generale Synode, heeft de kerkeraad van Murmerwoude hem afgezet als predikant. Hij ging daartoe over ingevolge een besluit van de classis Dokkum van 15 februari j.l., die als haar oordeel uitsprak, dat het gevoelen van Ds. van der Schaft ontzetting uit de ambtelijke dienst wettigde, waarbij zij de kerkeraad evenwel adviseerde de voltrekking van het vonnis twee maanden op te schorten. We laten hier de officiële tekst van het afzettingsbesluit volgen. De kerkeraad citeert eerst het besluit van de classis Dokkum en spreekt dan voorts uit:

„Aan u is (reeds) voorgehouden dat de Raad dit oordeel en besluit der Classis heeft geratificeerd als overeenkomende met de Heilige Schrift, de belijdenisgeschriften en de aangenomen kerkenorde.

Daarom heeft de Raad metterdaad u twee maanden de tijd gegeven om u te bezinnen en u af te wenden van uw gevoelens, waarnaar u

zich in uw ambtelijk handelen gedroeg, opdat u, na verzoening met de kerkeraad en Gemeente, weer tot het ambtswerk zoudt kunnen ingaan en voor de ambtsdienst in de Gereformeerde Kerken behouden zoudt blijven.

Het is thans echter zo dat de Raad met grote droefheid heeft moeten constateren dat u ten volle bij uw gevoelen en begeerte tot ambtelijke-arbeid-naar-dat-gevoelen, volhardt. Aangezien de Raad van oordeel is, dat de Heere inderdaad wil dat Zijn Gemeente te Murmerwoude in deze wereld, ook in haar ambtelijke dienst, een pijler en fundament der waarheid zal zijn en dat verdere misleiding en verwarring voorkomen wordt, heeft hij in zijn vergadering van 16 april 1964, met diep leedwezen eenstemmig besloten, daarbij zich beroepend op het Woord des Heeren, in overeenstemming met het door de Classis Dokkum gegeven oordeel en besluit, u met ingang van heden, te ontzetten, gelijk hij mits dezen doet, van de ambtelijke bediening waartoe u geroepen waart. De Kerkeraad hoopt en bidt dat de Heere met Zijn Woord en Geest zo in uw hart moge werken dat u leert inzien dat de kerkeraad niet anders handelen kon en mocht, dan hij gehandeld heeft”.

DE GENERALE SYNODE

De synode van Rotterdam-Delfshaven nam dinsdag 14 april j. een besluit ten aanzien van de uitzending van kerkdiensten door Radio Nederland Wereldomroep. De Wereldomroep had n.l. een schrijven gezonden, waarin meegedeeld wordt, dat zij wil komen tot vaste regelingen met betrekking tot benoemingsprocedure, ledental, zittingsduur, taak en status der deputaat-leden van het „College van deputaten voor de Protestantse Kerkuitzendingen” en verzocht wordt, indien mogelijk, vóór 15 april 1964 een deputaat-lid met een secundus aan te wijzen. De synode besloot nu de voorgestelde regelingen van Radio Nederland Wereldomroep te aanvaarden met uitzondering van hetgeen voorgesteld wordt aangaande de zittingsduur van 5 jaar, aangezien een Generale Synode slechts voor drie jaar beslissen kan. De synode besloot voorts nu reeds Ds. D. Vreugdenhil te Zwolle te benoemen als deputaat voor radio-uitzending van kerkdiensten en hem uit de kring van een voor deze deputaten aan te wijzen als deputaat-lid van genoemd college van de Wereldomroep met als secundus Ds. H. D. van Herksen te Hilversum.

Voorts heeft de synode de heer J. J. L. Sneep, G. W. Burgerplein 46, Rotterdam, benoemd als haar quaestor.

Er is een rekening geopend bij N.V. Slavenburg's Bank te Rotterdam, kantoor Schiekade. Deze rekening staat op naam van den quaestor van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland te Rotterdam-Delfshaven.

Met dank aan God, delen wij U mede dat onze geliefde Ouders

B. M. VAN HOUWELINGEN
M. J. v. HOUWELINGEN-Nederveen

op 5 mei a.s. het feit herdenken dat zij 25 jaar geleden in het huwelijk traden.

Hun dankbare kinderen:
Rie, Rita, Arie, Fijke, Jannie,
Joke, Jan, Bas en Heleen

Hardinxveld-Giessendam, 22 april 1964
Kerkweg 52